

Eindtermen

Domein O

Onderontwikkeling

Domein O Onderontwikkeling

Eindterm 67*:

Derde wereld, tweede wereld en eerste wereld:

<i>Derde wereld:</i>	ontwikkelingslanden.
<i>Tweede wereld:</i>	(voormalige) communistische landen.
<i>Eerste wereld:</i>	“rijke” industrielanden.

Het armoedevraagstuk heeft een complex karakter: er is een samenhang tussen het armoedevraagstuk en de migratiestromen in de wereld, de mondiale milieuproblematiek en mondiale (on)veiligheid.

Bovendien is er sprake van een toenemende kloof tussen rijke en arme landen.

De oorzaken van het armoedevraagstuk hebben een structureel karakter:

Vicieuze cirkels:

Armoede die armoede in stand houdt;

Voorbeeld 1: besparingen gering $\Rightarrow$ weinig investeringen $\Rightarrow$ weinig werkgelegenheid $\Rightarrow$ laag inkomensniveau $\Rightarrow$ besparingen gering

Voorbeeld 2: weinig productie $\Rightarrow$ veel import $\Rightarrow$ geen geld voor investeringen $\Rightarrow$ weinig kapitaal $\Rightarrow$ weinig productie

Dualisme:

In veel ontwikkelingslanden is er een moderne groeisector naast een traditionele (landbouw) sector hetgeen leidt tot migratie, ontvolking platteland, verdrukking inheemse productie, invoer van (luxe) consumptiegoederen, overgewaardeerde wisselkoers en vergroting inkomensverschillen.

Marktpositie:

Industrielanden hebben een sterke marktpositie tegenover grondstofproducerende en -exporterende landen waarbij de ruilvoet voor de laatste groep voortdurend verslechtert. Grondstofprijzen dalen waardoor de ontwikkelingslanden steeds minder ontvangen voor hun exporten. Importprijzen stijgen waardoor ontwikkelingslanden steeds minder kunnen importeren.

Ruilvoet:

$$\text{Ruilvoet} = \frac{\text{exportprijspeil (index)}}{\text{importprijspeil (index)}} \times 100$$

Dekkingspercentage:

$$\text{Dekkingspercentage} = \frac{\text{exportwaarde}}{\text{importwaarde}} \times 100\%$$

NB: Ruilvoet en dekkingspercentage niet met elkaar verwarren.

Exportwaarde en importwaarde:

Waarde = prijs x hoeveelheid (= prijs x volume)

Exportwaarde = exportprijs x exportvolume

Importwaarde = importprijs x importvolume

Exportwaarde-index en importwaarde-index:

$$\text{Exportwaarde-index} = \frac{\text{exportprijsindex} \times \text{exportvolume-index}}{100}$$

$$\text{Importwaarde-index} = \frac{\text{importprijsindex} \times \text{importvolume-index}}{100}$$

Schuldpositie:

De opgebouwde schulden van ontwikkelingslanden vormen een ernstig probleem.

De opbrengsten uit exporten kunnen niet gebruikt worden voor het opbouwen van de economie maar zijn nodig voor het betalen van rente en aflossing (aan de ontwikkelde landen).

Eindterm 68*:**Problemen van ontwikkelingslanden:**

- Laag inkomen per hoofd (van de bevolking); het gemiddelde inkomen per persoon is laag.
- Lage spaarquote; bevolking heeft amper geld om te consumeren, laat staan te sparen.
- Weinig kapitaal.
- Arbeid(ers) in overvloed aanwezig.
- Grote structurele werkloosheid (tekort aan kapitaal / overvloed aan arbeid).
- In de economie ligt de nadruk vooral op de primaire sector (landbouw, visserij, enz.).
- Groot aandeel van productiefactor werkgelegenheid in de primaire sector
- Zwakke positie op de wereldmarkt t.o.v. de Westerse landen.
- De betalingsbalanstekorten en buitenlandse schulden.
- Beperkte kredietwaardigheid van de landen; ontwikkelingslanden krijgen geen leningen meer.
- Scheve inkomensverdeling; relatieve verschillen tussen arm en rijk zijn groot.
- Sterke bevolkingsgroei: de samenhang tussen bevolkingsgroei en welvaartsontwikkeling.
- Analfabetisme
- Geringe technische kennis
- Lage arbeidsproductiviteit (van de beroepsbevolking).
- Trek naar de steden = ontvolking van het platteland.
- Groei informele sector.
- Gebrekkige infrastructuur:
- Dualisme; tegenstelling exportsector t.o.v. traditionele sector (zie eindterm 67*).

Eindterm 69*:**Problemen van ontwikkelingslanden (vervolg):**

- Tekort aan natuurlijke hulpbronnen of de onmogelijkheid (gebrek aan kennis en techniek) om beschikbare hulpbronnen te exploiteren.
- Tekort aan menselijk kapitaal; lage arbeidsproductiviteit door geringe scholing, beperkte technische kennis,
- Slechte infrastructuur (vervoers- en wegennet).
- Spanning tussen de (grote) bevolkingsgroei en de (gewenste) productiviteitsontwikkeling: Keuze probleem: arbeidsintensief produceren (werkgelegenheid nu) of kapitaalintensief (werkgelegenheid in de toekomst) produceren?
- Het tekort aan kapitaalgoederen (lage investeringen) door geringe besparingen.

Eindterm 70*:**Problemen van ontwikkelingslanden (vervolg):**

- Eenzijdig internationaal handelspatroon: export met lage toegevoegde waarde, import met hoge toegevoegde waarde. Gevolgen hiervan voor productie, inkomen en werkgelegenheid zijn nadelig.
- Protectionisme van Westerse landen: Westerse landen hebben een systeem van hoge invoertarieven en non-tarifaire maatregelen op import uit ontwikkelingslanden bij eindproducten maar juist lage invoertarieven op grondstoffen.
- Buitenlandse (financiële) hulp en toenemende afhankelijkheid: aantasting eigen initiatief en verantwoordelijkheid, bureaucratisering, corruptie.
- Directe investeringen met name door buitenlandse (multinationale) ondernemingen (multinationals zijn exportgericht en verdringen de lokale industrie) i.v.m. de lagelonenindustrie.
- Schuldverplichtingen: consumptief versus productief gebruik van leningen (investeringen). Ontwikkelingslanden hebben met name in het verleden geld geleend voor consumptieve bestedingen (geen inkomsten in de toekomst) i.p.v. de leningen te gebruiken voor investeringen (wel inkomsten in de toekomst).
- Bestedingsbeperking door toenemende financiële lasten; door de hoge rente- en aflossingsverplichtingen hebben ontwikkelingslanden weinig financiële middelen over voor de bouw van de economie (investeringen).

Eindterm 71*:**Problemen van ontwikkelingslanden (vervolg):**

- Eenzijdigheid in het exportpakket (monoculturen) door gebrek aan kennis, gevestigde handelsstromen, historische ontwikkeling, protectionistisch beleid van het westen
- Grillige verloop van de prijsontwikkeling van de exportgoederen van deze landen op de wereldmarkt.
- Marktpositie van industriële producten is beter dan die van grondstoffen.
- Beperkte toegankelijkheid van ontwikkelingslanden op de wereldmarkt: kennis, infrastructuur, protectie.
- Betalingsbalanstekorten: inkomende geldstromen (o.a. door exporten) < uitgaande geldstromen (o.a. door importen).
- Ruilvoetverslechtingen (exportprijzen dalen, importprijzen stijgen): Door de ruilvoetverslechting kan een ontwikkelingsland minder importeren met de inkomsten uit haar export.
- Beperkte (mogelijkheden tot) importverlaging: voedselimporten, import van kapitaalgoederen, import van wapens, ontbreken binnenlandse industrie.
- Samenhang tussen het saldo op de lopende rekening en het saldo op de kapitaalrekening: Ontwikkelingslanden hebben tekorten op de lopende rekeningen van de betalingsbalans (inkomende geldstroom < uitgaande geldstroom). Door het ontbreken van deviezen moeten deze landen schulden maken.

Eindterm 72*:**Problemen van ontwikkelingslanden:**

- Tekorten op de lopende rekening en de toenemende schuldenlast; het ontbreken van monetaire reserves (goud en deviezen).
- Koersschommelingen van de dollar en de invloed op de schuldverplichtingen in eigen valuta. Schulden luiden in dollars, bij een stijgende dollarkoers stijgt de schuld in eigen valuta.
- Toenemende schuldverplichtingen: binnenlandse bestedingen dalen, evenals de productie en het nationaal inkomen.

Eindterm 73*:**Oplossingen:**

- Grondstofovereenkomsten: stabilisatie van grondstofprijzen d. m. v. exportquota en buffervoorraden (zie eindterm 13*, UNCTAD).

Opmerking: de werking van quota en buffervoorraden kan ook gevraagd worden in het kader van een model met volkomen concurrentie.

- De handelsovereenkomsten tussen productielanden en afzetlanden: het verlagen/ afschaffen van invoertarieven op producten uit ontwikkelingslanden (de meestbegunstigde- clause), garantieprijzen, minimale afname (zie eindterm 13*, WTO).
- De joint venture als middel om kapitaal/kennis over te dragen.
- De leningen van IMF en Wereldbank in verband met betalingsbalanstekorten en investeringen die de ontwikkeling ondersteunen.

Opmerking: algemene en bijzondere trekkingsrechten worden in dit kader niet gevraagd.

- De schuldsanering: kwijtschelding en of vermindering.

Eindterm 74*:**De motieven om de internationale inkomensverdeling te beïnvloeden:**

- religieuze/altruïstische motieven;
- economische motieven;
- politieke motieven.

Soorten ontwikkelingshulp:

a)	<i>Noodhulp</i>	Voedselhulp en medische hulp (bij rampen/hongersnoden).
b)	<i>Financiële hulp</i>	Het geven van geld.
c)	<i>Technische hulp</i>	Het verlenen van technische kennis.

a)	<i>Bilateraal</i>	Ontwikkelingshulp zonder samenwerking met andere donorlanden.
b)	<i>Multilateraal</i>	Meerdere landen coördineren samen hun ontwikkelingshulp. De hulp is gericht op enkele zgn. concentratielanden of er is sprake van programmahulp (specifieke doelgroepen, bijv. allerarmsten, vrouwen en/of het nastreven van specifieke doelen zoals milieubehoud, mensenrechten). Voordeel: meer en betere (complete) ontwikkelingshulp. Nadeel: coördinatie is vereist.

NB: De huidige ontwikkelingshulp is multilateraal.

a)	<i>Gebonden</i>	Het ontwikkelingsland moet de ontvangen hulp in het donorland besteden. Voordeel: betere controle + gelden stromen terug in de economie van het donorland. Nadeel: ontwikkelingsland blijft afhankelijk.
b)	<i>Ongebonden</i>	Het ontwikkelingsland is vrij in de besteding van de ontvangen ontwikkelingshulp

NB: De huidige ontwikkelingshulp wordt meestal in gebonden vorm verstrekt.

De omvang en samenstelling van de Nederlandse hulp:

Internetopdracht.

Opmerking: het gaat bij dit onderdeel niet zo zeer om parate kennis, maar om de vertaling' van verstrekte gegevens naar het gevoerde ontwikkelingsbeleid.

Eindterm 75*:**Oplossingen:**

- Investeren in een of meer perspectief biedende sectoren waardoor inkomen en vraag gegenereerd worden hetgeen moet leiden tot investeringen in voorafgaande en volgende sectoren van de bedrijfskolom.
- Invoersubstitutie: het doorbreken van de afhankelijkheid van de industrielanden door in eigen land te industrialiseren en voortaan de importgoederen zelf te produceren.
- Doorbreken van de marktbelemmeringen (protectionisme) in de industrielanden zodat de uitvoer van ontwikkelingslanden zich kan ontwikkelen en daardoor ook de binnenlandse economie. Dit is een politiek vraagstuk.

Eindterm 76*:**Oplossingen:**

- Bevorderen van de industrialisatie: investeren in relatief arbeidsintensieve sectoren, uitvoerbevordering, stabilisatie van grondstofprijzen.
- Bevorderen van de landbouwproductie: vergroten en verbeteren van de productie op het platteland (groene revolutie) door het verbeteren van de gewassen en het gebruiken van kunstmest en irrigatie. Deze maatregelen moeten leiden tot hogere en stabielere productie.
- Afbreken van handelsbelemmeringen: verminderen van de protectie (trade not aid) zodat de ontwikkelingslanden hun eigen mogelijkheden kunnen benutten.
- Structurele aanpassingsprogramma's: liberalisering van de economie, bezuinigen op overheidsuitgaven, devalueren van de (overgewaardeerde) valuta (export kan dan toenemen).
- De directe armoedebestrijding: projectmatige benadering waarbij de effecten gericht zijn op de bevrediging van basisbehoeften en herverdeling van inkomen met behoud van economische groei.

Extra / eigen aantekeningen: